

ПОШИРЕННЯ ПОПЕРЕЧНОГО РАКУ НА СТОВБУРАХ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО У ДП «КОРОСТЕНСЬКОМУ ЛІСГОСПІ АПК»

Данилюк В. С., магістрант*

marina_lis@ukr.net

Поперечний рак дуба являється поширеним захворюванням для *Quercus robur*. Ця хвороба відома ще з минулого століття, але і наразі цілий ряд питань щодо етіології та патогенезу даного захворювання в повній мірі не вивчені. Поширеність і шкодочинність патології значною мірою залежать від ряду лісівничо-таксаційних показників деревостану. Розрізняють три форми поперечного раку: закриту, перехідну і відкриту. Відкриту форму пухлин можна охарактеризувати так: утворення тріщин кори частини стовбура з оголенням деревини, легко діагностується в будь-якому віці пухлин. У перехідних пухлин кора розтріскується в різні боки, нерідко відстає від стовбура на 8-12 см, часто на корі помітне утворення поперечної лінії, але оголення деревини не спостерігається. Часто частина пухлин перехідної форми переходять у відкриту форму, а друга частина так і залишається у перехідній формі поперечного раку дуба до кінця розвитку дерева. Іноді в місцях формування перехідної пухлини нами виявленні водяні пагони, що є ознакою ослаблення дерев. Характеризуючи закриту форму пухлин, можна вважати, що вона більш подовжена на стовбурі дерева, часто розміщується по периметру. У пухлин закритої форми кора не відстає і не розтріскується. Іноді на одному стовбурі зустрічаються різні форми поперечного раку. З даних, що наведені в таблиці видно, що загальний відсоток ураженості дубових насаджень поперечним раком у на пробних площах складає 19,8 %, тобто здорових дерев 80,2 % (табл. 1).

Розповсюдження найнебезпечнішої форми пухлини (відкритої) – становить 18,1 %. Зафіксовано, що перехідна і закрита форма раку складають відповідно 44,4 % та 37,5 %, що в 2,5 та в 2,1 рази більше, ніж відкрита форма раку.

Таблиця 1. Оселення поперечного раку в залежності від діаметру стовбурів дуба

Ступені товщини, (см)	Кількість дерев,		в т.ч. форми пухлин			Висота поселень пухлин, м			
	Всього	в т.ч.		відкрита	перехідна	закрита	до 2	2-4 м	4 і більше
		здорові	уражені						
8	43	36	7	-	4	3	6	1	-
10	48	39	9	1	5	3	5	4	-
12	103	74	29	1	15	13	18	11	-
14	45	33	12	2	5	5	6	5	1
16	289	222	67	11	29	27	34	29	4
20	398	346	51	10	24	17	25	18	8
24	375	316	59	15	23	21	24	21	14
28	263	208	55	9	26	20	21	19	15
32	173	124	49	12	20	17	22	15	12
36	26	15	11	2	4	5	6	4	1
Всього	1763	1413	349	63	155	131	167	127	55
Відсоток, %	100	80,2	19,8	18,1	44,4	37,5	47,9	36,4	15,7

Поперечний рак в умовах господарства найчастіше поселяється на стовбурах дуба до його висоти 4 м – 84,3 % (47,9 % пухлин – до висоти стовбура 2 м; 36,4 % – на висоті стовбура 2-4 м), тобто уражується найбільш цінна частина стовбура дерева. Звичайно, аналіз даної таблиці свідчить про загальні показники в поширеності хвороби та форм поперечного раку. Також виявили поширення поперечного раку та його форм в залежності від віку та складу насаджень. Значимо впливає на поширеність хвороби вік дерев дуба звичайного. Для порівняння впливу цього показника на поширення хвороби нами були підібрані подібні за складом дубові деревостани (табл. 2).

Отримані результати свідчать, що відсоток ураження залежить від віку насадження. Так ураженість у насадженні віком 21 рік складає 22,6 %, а в насадженнях 42 та 64 роки складає 17,3 та 15,3 % відповідно. Різниця у відсотку ураженості насадження віком 21 рік та 64 роки складає 7,3 %.

**Таблиця 2. Поширеність поперечного раку дуба в залежності від віку
деревостану**

№ п/п	Вік, років	Склад насадження	Відсоток ураження	Форми пухлин, %			Висота поселень, %		
				відкрита	перехідна	закрита	До 2-м.	2-4 м.	4 і більше
6	21	6Дз2Бп2Ос	22,6	12,0	48,0	40,0	60,0	36,0	4,0
5	42	7Дз3Бп	17,3	18,6	44,2	37,2	46,5	37,2	16,3
3	64	7Дз2Бп1Ос	15,3	18,2	48,5	33,3	45,5	33,3	21,2

Зважаючи на те, що дерева інфікуються збудником поперечного раку у молодому віці, слід своєчасно виявляти уражені дерева у насадженнях молодших вікових груп, особливо при освітленні та прочищенні. У насадженнях старших вікових груп, особливо при проведенні прохідних рубок, слід у першу чергу видаляти дерева з відкритою формою раку (як фаутні). Деревя з перехідною і закритою формами можна залишати на корені до віку стиглості як такі, у яких відсутні гнилі ділянки, а наявна лише певна деформація деревини в місцях поселення пухлини, особливо перехідної форми.

**Науковий керівник : к. б. н. Швець М. В.*